

Пропозиції щодо удосконалення системи організації іноземного фінансування МСП та ініціювання змін законодавства:

Прийняття Закону України «Про порядок організації іноземної підтримки підприємців, в тому числі МСП та інноваційного підприємництва»;

- передбачити обов'язкову транспарентність відповідних порядків іноземної допомоги та охоплення офісами Програм іноземної підтримки МСП (через представників) всіх регіонів України;
- в Законі України «Про порядок організації іноземної підтримки підприємців, в тому числі МСП та інноваційного підприємництва» передбачити фінансування регіональних пріоритетних напрямків в діяльності МСП та інших суб'єктів господарювання;
- залучити до відповідного представництва центри адміністративних послуг;
- після формування в містах інноваційних центрів підтримки підприємництва покласти представництво по цим програмам на них.

4.2.2. Державне фінансування МСП та інноваційних структур

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа (далі – ДІФКУ).

Відповідно до Статуту Державної інноваційної фінансово-кредитної установи, затвердженої Постановою КМУ «Питання Державної інноваційної фінансово-кредитної установи» від 15 червня 2000 р. № 979¹ цей орган надає фінансову підтримку інноваційній діяльності будь-яких суб'єктів інноваційної діяльності, що фактично свідчить про основне завдання установи, яке полягає у підтримці науково-технічної діяльності суб'єктів господарювання.

Серед відмічених у статуті основних завдань та повноважень ДІФКУ є такі, які можна віднести до опосередкованої підтримки підприємництва, а саме:

- організація на конкурсних засадах відбору інноваційних та інвестиційних проектів і програм для їх фінансової підтримки;
- фінансування за рахунок власних та залучених коштів науково-технічних і маркетингових досліджень, конструкторсько-технологічних та інших проектних робіт, науково-технічного пошуку, а також інноваційних та інвестиційних проектів і програм;
- кредитування і фінансування відповідно до законодавства науково-технічні і маркетингові дослідження, конструкторсько-технологічні та інші проектні роботи, науково-технічний пошук, а також інноваційні та інвестиційні проекти і програми;
- та інші.

Разом з тим серед повноважень ДІФКУ, передбачених статутом, тільки одне повноваження, закріплене в абз.10 п. 8, безпосередньо спрямоване на надання підтримки МСП: «Участь у розробленні та здійсненні комплексу заходів організаційного, фінансового, економічного і правового характеру з метою забезпечення розвитку підприємництва, підтримки малого та середнього бізнесу в науково-технічній та інноваційній діяльності».

Згідно з Порядком формування і використання коштів ДІФКУ, затвердженої Наказом Державного агентства України з інвестицій та інновацій від 23.10.2008 р. №88² кошти, які отримує ДІФКУ із Державного бюджету України використовуються, якщо законом про Державний бюджет України не встановлено інше, на надання суб'єктам інноваційної діяльності для реалізації ними інноваційних проектів фінансової підтримки.

Фінансова підтримка інноваційних проектів шляхом надання кредитів чи передання майна у лізинг здійснюється за умови наявності гарантій повернення коштів у вигляді застави майна, договору страхування, банківської гарантії, договору поруки тощо. Також у даному нормативно-правовому акті встановлено, що ДІФКУ здійснює кредитування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання на період до трьох років, а також самостійно встановлює відсоткові ставки, які зазначаються в кредитному договорі.

¹ Офіційний вісник України від 07.07.2000 р., № 25, стор. 90, стаття 1048.

² Офіційний вісник України від 28.11.2008 р., № 88, стор. 124, стаття 2963.

Постановою КМУ від 18 березня 2015 року № 196¹ було затверджено Порядок підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку. Згідно п. 6 цього Порядку інвестиційні програми і проекти повинні відповідати одній з таких умов:

- 1) відповідність пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку, стратегіях розвитку регіонів та у планах заходів з їх реалізації;
- 2) впровадження інвестиційних програм і проектів як проектів співробітництва територіальних громад;
- 3) підтримка добровільно об'єднаних територіальних громад.

Крім того, цією ж Постановою було закріплено Порядок використання коштів Державного фонду регіонального розвитку, в якому вказано, що обсяг коштів даного Фонду затверджується законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

Згідно з ст. 24-1 Бюджетного кодексу України² центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, утворює комісію для оцінки та відбору програм і проектів, до складу якої входять члени Комітету Верховної Ради України з питань бюджету за рішенням цього комітету (чисельністю не менше 50 відсотків складу такої комісії). Таким центральним органом є Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Відповідно до Розпорядження КМУ «Про затвердження переліку інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2017 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» від 7 червня 2017 р. № 439-р³, який затверджується щорічно, зокрема, у Харківській області передбачено виділення коштів на регіональні заклади освіти, охорони здоров'я та пам'ятки культури.

У перелічених вище нормативно-правових актах до повноважень зазначених державних органів прямо не передбачається підтримка МСП.

Український фонд підтримки підприємництва був заснований на підставі Постанови КМУ від 28 грудня 1991 р. № 381 «Про створення Українського національного фонду підтримки підприємництва і розвитку конкуренції». У 1995 році був перетворений на Український фонд підтримки підприємництва Постановою КМУ від 27 серпня 1995 р. № 687. Крім того Український фонд підтримки підприємництва діє на підставі Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. та Указу Президента України «Про державну підтримку малого підприємництва»⁴ від 12.05.1998.

Відповідно до Постанови КМУ від 28 грудня 1991 р. № 381. Фонд є некомерційною організацією і не має за мету своєї діяльності отримання прибутку, є юридичною особою, має самостійний баланс і діє на підставі законодавства та свого Статуту, що затверджується Державною службою з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва.

Основними завданнями Фонду є:

- сприяння реалізації державної політики розвитку підприємництва шляхом залучення й ефективного використання фінансових ресурсів на поворотній і безповоротній основі, фінансування цільових програм та проектів, часткової сплати відсотків за видані підприємцям кредити установами банків;
- співробітництво з міжнародними, іноземними та українськими фінансовими організаціями у питаннях розвитку підприємництва;
- участь у реалізації міжнародних договорів у частині фінансового забезпечення розвитку підприємництва в Україні;
- участь в утворенні організацій, що мають за мету надання підтримки підприємству.

Для реалізації основних завдань Українського фонду підтримки підприємництва використовуються кошти, передбачені Державним бюджетом на фінансову підтримку підприємництва. Кошти Фонду (в тому числі в іноземній валюті) формуються за рахунок джерел, передбачених Статутом цього Фонду.

¹ *Офіційний вісник України* від 24.04.2015 р., № 30, стор. 65, стаття 886.

² *Офіційний вісник України* від 13.08.2010 р., № 59, стор. 9, стаття 2047.

³ *Урядовий кур'єр* від 06.07.2017 р. № 123.

⁴ *Офіційний вісник України* офіційне видання від 28.05.1998 р., № 19, стор. 15, стаття 676.

Згідно Статуту Українського фонду підтримки підприємництва¹ для вирішення своїх завдань він здійснює такі види діяльності:

- надання фінансово-кредитної підтримки на умовах кредиту (платність, строковість, поворотність, забезпеченість, цільове використання) через уповноважені банки відповідно до чинного законодавства України;

- надання безпроцентної позики на поворотній основі;

- часткова компенсація відсоткової ставки за отриманими суб'єктами підприємницької діяльності кредитами в банках та інших фінансово-кредитних установах на платній/безоплатній, поворотній/ безповоротній основі;

- та інші.

Відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку МСП» від 22.03.2012 р. № 4618-VI кошти Фонду формуються за рахунок бюджетних коштів, добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, у тому числі іноземних. Порядок використання коштів для фінансової державної підтримки суб'єктів МСП визначається КМУ.

На офіційному сайті Українського фонду підтримки підприємництва² вказано 3 основні напрямки діяльності:

- впровадження заходів щодо реалізації Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні;

- реалізація регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва;

- запровадження ефективних кредитно-гарантійних механізмів фінансування суб'єктів малого підприємництва.

При цьому остання національна програма висвітлена на сайті є за 2012 рік, а останній звіт про діяльність – за 2013 рік. Крім того, задекларовані програми бізнес-навчання, стартапів та фінансової підтримки, однак будь-яка інформація про їх реалізацію відсутня.

Український державний фонд підтримки фермерського господарства є державною бюджетною установою, яка виконує функції з реалізації державної політики щодо підтримки становлення і розвитку фермерських господарств, є юридичною особою, має самостійний баланс, реєстраційні рахунки в органах Державного казначейства. Він є правонаступником Українського державного фонду підтримки селянських (фермерських) господарств, утвореного відповідно до розпорядження КМУ від 27 червня 1991 року № 83 та постанови КМУ від 14 березня 1992 року № 133 «Про деякі питання розвитку селянських (фермерських) господарств», і належить до сфери управління Міністерства аграрної політики України.

Статут був затверджений Наказом Міністерства аграрної політики України № 119 від 02.04.2004 р.

Основними напрямками діяльності Укрдержфонду є:

- надання фінансової підтримки фермерським господарствам через регіональні відділення Укрдержфонду;

- визначення розміру потреби у коштах для фінансової підтримки фермерських господарств.

Кошти Укрдержфонду формуються за рахунок:

- коштів Державного бюджету України, передбачених на фінансову підтримку фермерських господарств;

- коштів, що надходять від повернення державної фінансової допомоги фермерським господарствам, наданих за рахунок коштів Державного бюджету України.

Звіт про діяльність на офіційному сайті Український державний фонд підтримки фермерського господарства відсутній.

Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва створений у липні 1999 року згідно з розпорядженням голови Харківської облдержадміністрації на виконання Указу Президента України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 12.05.98 р. № 456. Фонд є некомерційною, неприбутковою організацією. Згідно Статуту Харківського регіонального фонду підтримки підприєм-

---

¹ Статут Українського фонду підтримки підприємництва. URL: <http://ufpp.gov.ua/content/statut2012.pdf>.

² Офіційний сайт Українського фонду підтримки підприємництва. URL: <http://ufpp.gov.ua/>.

ництва¹ Фонд належить до спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Харківської області, є бюджетною установою та не має на меті одержання прибутку. Органом, що здійснює управління майном Фонду, є Харківська обласна рада.

Завданнями Фонду є:

- сприяння реалізації державної політики розвитку підприємництва шляхом залучення й ефективного використання фінансових ресурсів на зворотній і безповоротній основі, фінансування цільових програм та проектів, часткової сплати відсотків за кредити, видані підприємцям установами банків;
- співробітництво з міжнародними, іноземними та українськими фінансовими організаціями у питаннях розвитку підприємництва;
- участь у реалізації міжнародних договорів у частині фінансового забезпечення розвитку підприємства у Харківському регіоні;
- участь у створенні організацій, що мають на меті надання підтримки підприємству.

Майно Фонду є спільною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст Харківської області та закріплено за Фондом на праві оперативного управління.

Джерелами формування майна та коштів Фонду є:

- грошові та матеріальні цінності, передані обласною радою;
- дотації з бюджетів різних рівнів;
- кошти міжнародних фінансових організацій, у тому числі у рамках міжнародної технічної допомоги;
- надходження від надання платних послуг відповідно до чинного законодавства України;
- добровільні внески підприємств, установ, організацій, благодійних фондів і приватних осіб у вигляді грошових і матеріальних цінностей;
- інші джерела, не заборонені чинним законодавством України.

Фонд очолює директор, який призначається на посаду на умовах контракту та звільняється з посади рішеннями Харківської обласної ради в установленому порядку.

Персональний склад наглядової ради Фонду затверджується розпорядженням голови Харківської обласної державної адміністрації.

Згідно офіційного сайту Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва² станом на 01.07.2017 р. з обласного бюджету було виділено 680,2 тис. грн. Рішенням Харківської обласної ради від 05.05.2017 р. №447-VII було виділено кошти в сумі 400 тис. грн. для надання бюджетних позичок суб'єктам підприємницької діяльності. Крім того було продовжено реалізацію комплексної освітньої програми «Школа малого бізнесу», а також проведено 3 відкритих семінари, зустріч з підприємцями та представниками Головного управління Державної фіскальної служби України в Харківській області та інтернет-конференції.

Недоліки фінансування МСП за рахунок державного та місцевого бюджету, кошти окремих українських організацій:

- а) обмежене коло офісів в регіонах для підтримки програм розвитку МСП, яке заважає сприянню отримання фінансування;
- б) обмежений перелік програм розвитку МСП на які спрямовано фінансування;
- в) обмежений перелік консультативних офісів та тренінгових програм та інших форм консультативної підтримки;
- г) відсутність на регіональних рівнях обов'язкового формування офісів, наближених до суб'єктів господарювання за окремими виключеннями;
- г) відсутність реальних консультативних пунктів відповідних програм розвитку МСП.

¹ Статут Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва. URL: <http://www.kharkiv.biz.ua/ustav-i-sovet-hrffp/>

² Офіційний сайт Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва. URL: <http://www.kharkiv.biz.ua/>

Пропозиції щодо правового регулювання фінансової підтримки МСП:

Ініціювати прийняття змін до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» про таке:

- передбачити, як варіант, спільність правових механізмів формування мережі офісів підтримки МСП з офісами, що будуть представляти іноземне фінансування;
- в змінах Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» передбачити фінансування регіональних пріоритетів в діяльності МСП та інших суб'єктів господарювання;
- залучити до відповідного представництва центри адміністративних послуг;
- після формування в містах інноваційних центрів підтримки підприємництва представництво покласти на них.

4.3. ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО

Малий та середній бізнес є невід'ємною складовою існування та розвитку сучасної економіки. Сьогодні для гарантування успішного розвитку економіки необхідний конструктивний діалог між владою та бізнесом. Підприємство може стати джерелом ефективного розвитку економіки за умови певних зусиль як з боку суб'єктів господарювання, так і з боку держави. Однією з форм їх взаємодії є партнерські відносини.

Основними формами взаємодії держави та бізнесу, які у тій чи іншій мірі розвинуті на сьогодні, є насамперед:

- державно-приватне партнерство;
- співпраця з розвитку кластерів і технопарків;
- партнерство на місцевому рівні щодо підтримки ініціатив МСП у розбудові соціальної інфраструктури міста.

Однією із реальних і цілком перспективних форм співробітництва між органами місцевого самоврядування (або державної влади) і приватного сектору з метою проведення господарської діяльності у сферах, визначених ст. 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство», є договори державно-приватного партнерства. У наукових працях підкреслюється, що правильніше його називати публічно-приватним партнерством, оскільки однією зі сторін таких договорів можуть виступати не тільки органи державної влади, а і органи місцевого самоврядування, які представляють разом публічний інтерес (територіальної громади), є публічною владою, але не державною. Проте у Законі закріплено поняття **державно-приватного партнерства**: «Державно-приватне партнерство – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом».

Питання щодо державно-приватного партнерства стало одним із головних пріоритетів урядових стратегічних програм розвитку розвинених країн, індикатором успішної взаємодії бізнесу та державної влади.

З метою стимулювання розвитку МСП та стартапів у м. Харків органам місцевого самоврядування доцільно використовувати форму державно-приватного партнерства, визначаючи приватним партнером перспективні МСП і даючи таким чином поштовх для зростання їх діяльності. Тим паче, що державно-приватне партнерство базується на принципах довгострокового співробітництва (від 5 до 50 років), що може забезпечити сталий поступальний розвиток певного напрямку, сфери, сегменту ринку в м. Харків.

Окремі органи місцевого самоврядування в Україні уже почали цей процес поживлення державно-приватного партнерства, наприклад, Ужгородська міська рада прийняла Програму підтримки та парт-